

II. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY

2.1. Dane administracyjne

Gmina Rybno położona jest w północno – zachodniej części województwa warmińsko – mazurskiego w Powiecie Działdowskim. Graniczy od północy z gminą Fijewo (Powiat Lubawski), od północnego – zachodu z gminą Grodziczno (Powiat Nowe Miasto Lubawskie), od północnego – wschodu z gminą Dąbrówno (Powiat Ostródzki) oraz od południowego – zachodu z miastem i gminą Lidzbark (Powiat Działdowski), od strony południowej z gminą Płośnica (Powiat Działdowski), od strony, a od strony wschodniej z gminą Działdowo (Powiat Działdowski). Gmina Rybno zajmuje powierzchnię 147.5 km², na której położone jest 25 miejscowości zgrupowanych w 19 wsiach sołeckich. Jest to czwarta obszarowo gmina Powiatu Działdowskiego, zajmuje około 15,3 % jego powierzchni.

Gmina Rybno liczy 7 405 mieszkańców (stan na 31.12.2003 r). Do najważniejszych szlaków komunikacyjnych na terenie gminy należy droga o statusie wojewódzkim: nr 538 Grodziczno – Rybno – Uzdowo. Przez teren gminy przebiega również linia tworząca ważny węzeł komunikacyjny kolejowy: Warszawa – Działdowo – Gdańsk.

2.2. Położenie fizycznogeograficzne

Zgodnie z podziałem fizycznogeograficznym wg Kondrackiego (1994) obszar Gminy Rybno należy do prowincji Niżu Środkowoeuropejskiego, podprowincji Pojezierza Południowobałtyckie oraz Niziny Środkowopolskiej i odpowiednio makroregionów Pojezierze Chełmińsko – Dobrzyńskie oraz Nizina Północnomazowiecka.

Pojezierze Chełmińsko-Dobrzyńskie położone jest po prawej stronie Doliny Dolnej Wisły i po obu stronach jej dopływu Drwęcy. Jego powierzchnia wynosi 8611 km². W obrębie tego makroregionu wyróżniono 6 mezoregionów. Gmina Rybno znajdują się w obrębie mezoregionów: Równina Urszulewska i Garb Lubawski.

- Równina Urszulewska – stanowi wschodnią część Pojezierza Chełmińsko-Dobrzyńskiego. Mezoregion ten obejmuje powierzchnię 834 km². Równina Urszulewska na północy graniczy z Garbem Lubawskim, na zachodzie i południu z Pojezierzem Dobrzyńskim, na wschodzie z Równiną Raciąską i Wzniesieniami Mławskimi.

**Program Ochrony Środowiska
dla Gminy Rybno**

- Garb Lubawski – różni się wyraźnie od terenów otaczających wysokościami bezwzględными przekraczającymi 200 m i względными przekraczającymi miejscami 100 m. Mezoregion ten obejmuje powierzchnię 1924 km². Sąsiaduje od północnego wschodu z Pojezierzem Olsztyńskim, od zachodu granicę stanowi Dolina Drwęcy, od południa graniczy z Pojezierzem Dobrzyńskim i Równiną Urszulewską.

Nizina Północnomazowiecka leży na północ od Doliny Środkowej Wisły i Dolnego Bugu oraz pomiędzy Wisłą i dopływem Narwi – Pisą. Przecinają ją w kierunku południowym Narew i Wkra. Kulminacje wzniesień przekraczają miejscami 200 m n. p. m. wysokości bezwzględnych, a wysokości względne dochodzą do 100 m. Nizina Północnomazowiecka ma powierzchnię 14 192 km² i dzieli się na 7 mezoregionów. Gmina Rybno położone są w obrębie mezoregionu Wzniesienia Mławskie.

- Wzniesienie Mławskie – cechuje je występowanie wysokich wałów, które sięgają powyżej 200 m n.p.m. Mezoregion ten ma powierzchnię 2486 km². Wzniesienia Mławskie od południa sąsiadują z Równiną Raciąską nad Wkrą, od wschodu z Równiną Kurpiowską i Wysoczyzną Ciechanowską.

2.3. Warunki klimatyczne

Warunki środowiskowe gminy w dużym stopniu uzależnione są od położenia geograficznego, z niego wynika odrębność danego regionu. W zależności od położenia kształtują się warunki przyrodnicze oraz klimatyczne danego obszaru.

Warunki klimatyczne panujące na terenie gminy należą do umiarkowanych i w dużej mierze uwarunkowane są wpływami mas powietrza polarno – morskiego. Według regionalizacji klimatycznej R. Gumińskiego Gmina Rybno położone są w obrębie dzielnicy mazurskiej. Dzielnica mazurska jest poza obszarem górskim najchłodniejszym rejonem Polski.

Podstawowe dane dotyczące klimatu Gminy Rybno, opracowano na podstawie obserwacji prowadzonych w stacji meteorologicznej Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej (IMiGW) zlokalizowanej w Lidzbarku (dane z wielolecia 1949 -1971 r). Podstawowe parametry charakteryzujące klimat przedstawia tabela 1.

Parametry klimatyczne ze stacji meteorologicznej w Lidzbarku

T a b e l a 1

Parametr	Wartość
Średnia roczna temperatura powietrza	6,8°C
Średni roczny opad	575 mm
Średnia roczna prędkość wiatru	3,0 m/sek

Źródło: Opracowanie własne

Temperatura

Na omawianym obszarze najcieplejszym miesiącem jest lipiec ze średnią temperaturą 17,5°C, najchłodniejszym styczeń -4,3°C. Ujemne miesięczne temperatury trwają średnio od września do maja włącznie. Pokrywa śnieżna pojawia się w okresie 1 – 5 grudnia, a zanika około 22 lutego.

Opady atmosferyczne i wilgotność

Najwyższe opady w ciągu roku, odnotowywane są w miesiącach letnich, najniższe w miesiącach zimowych od stycznia do marca. Na terenie gminy notuje się w okresie wegetacyjnym od IV do IX opady rzędu od 340 – 360 mm. Średnia roczna liczba opadów dla posterunku opadowego zlokalizowanego w Lidzbarku wynosi 650 mm.

Średnia roczna wilgotność powietrza przekracza 80 %. Największe wartości wilgotności obserwowane są od września do marca. Najniższe wartości wilgotności względnej obserwowane są z kolei od kwietnia do sierpnia. Przy czym wilgotność osiąga wartości ok. 68 % w maju i ok. 90 % w listopadzie i grudniu.

Stosunki wietrzne

Przeważającymi wiatrami na terenie gminy są wiatry z sektora zachodniego i wschodniego, a najrzadziej występują wiatry z sektora północnego. Wiatry zachodnie stanowią około 20 %, a wiatry wschodnie około 16 % wszystkich notowanych wiatrów.

Największe prędkości wiatrów notowane są jesienią i zimą – wiatry bardzo silne i porywiste, a najmniejsze latem – cisze występują najczęściej w sierpniu.

Zachmurzenie

Teren gminy charakteryzuje się (w stosunku do przeciętnych w Polsce) większym średnim zachmurzeniem, czyli większą liczbą dni pochmurnych (największa ilość dni pochmurnych występuje w listopadzie). W ciągu roku na terenie gminy odnotowuje się około 30 dni pogodnych, które najczęściej występują we wrześniu.

Obszar gminy cechuje raczej krótki okres wegetacyjny, który dla wynosi 180 – 190 dni.

2.4. Użytkowanie terenu

Gmina Rybno pod względem użytkowania terenu zalicza się do obszaru rolno - leśnego.

Uproszczoną strukturę użytkowania gruntów na terenie Gminy Rybno, na podstawie danych pochodzących z Urzędu Gminy Rybno przedstawiono w tabeli 2.

Formy użytkowania terenu w Gminie Rybno

Tabela 2

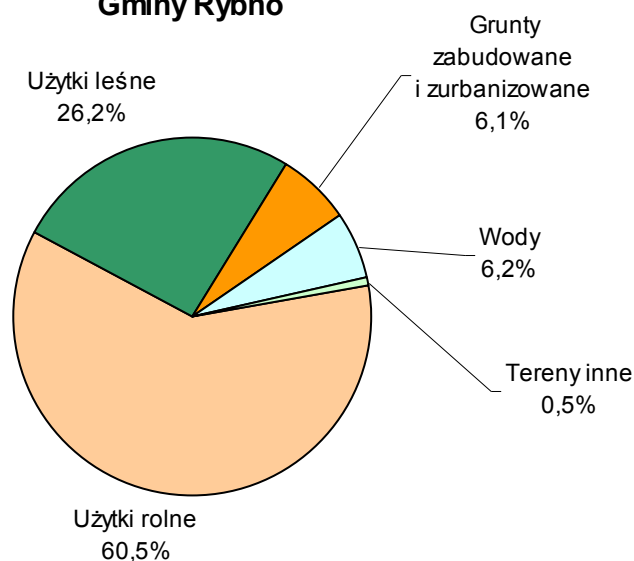
Rodzaje gruntów	Powierzchnia ewidencyjna [ha]	Udział w ogólnej powierzchni [%]
Powierzchnia ogólna	14 746	100,0
Użytki rolne	8 924	60,5
Użytki leśne	3 869	26,2
Grunty zabudowane i zurbanizowane	970	6,6
Wody	910	6,2
Tereny inne	73	0,5

Źródło: Urząd Gminy Rybno;

Jak wynika z powyższej tabeli największy udział procentowy w powierzchni gminy mają użytki leśne zajmują bowiem około 26 % powierzchni, a użytki rolne zajmują około 60,5 %.

Dane zamieszczone w tabeli 2 przedstawiono na poniżej zamieszczonym wykresie 1.

**Formy użytkowania terenu
Gminy Rybno**

Taki sposób użytkowania gruntów w oparciu o zasoby przyrodnicze i kulturowe umożliwia gminie rozwoju w kierunku rolniczym i rekreacyjno - turystycznym.

2.5. Uwarunkowania społeczne

2.5.1 Procesy demograficzne

Gmina liczy 7 405 mieszkańców na powierzchni równej 147,46 km². (Dane wg Oddziału US w Olsztynie na dzień 31.12.2003 roku). Zgrupowuje około 11 % ogólnej liczby mieszkańców powiatu. Gęstość zaludnienia w Gminie Rybno wynosi 50 M/km².

Zróżnicowanie pod względem wieku ludności gminy w roku 2002 przedstawia poniższa tabela:

Struktura demograficzna ludności Gminy Rybno (rok 2002) *Tabela 3*

Wiek	Obszar gminy	
	ludność	
Przedprodukcyjny	2 044	
Produkcyjny	4 196	
Poprodukcyjny	961	
Ogółem	7 201	

Źródło: Podstawowe Informacje ze Spisów Powszechnych 2002 - Urząd Statystyczny w Olsztynie;

W Gminie Rybno w roku 2002 przeważały osoby w wieku produkcyjnym (4 196 osób), które stanowiły 58,2 % wszystkich mieszkańców gminy. Wysoki był również udział mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym (2 044), wynosił 28,4 %. Mieszkańcy w wieku poprodukcyjnym (961) stanowili natomiast 13,3 %.

Kobiety stanowią (3 605) tj. 50,1 % liczby mieszkańców, a mężczyźni (3 596) tj. 49,9 % ogólnej liczby mieszkańców.

Prognoza demograficzna gminy jest ważna ze względu na planowanie działań rozwojowych oraz strategiczne. Zmianę liczby mieszkańców gminy w okresie od 2001 do 2003 przedstawiają zamieszczona poniżej tabela 4 oraz wykres 2.

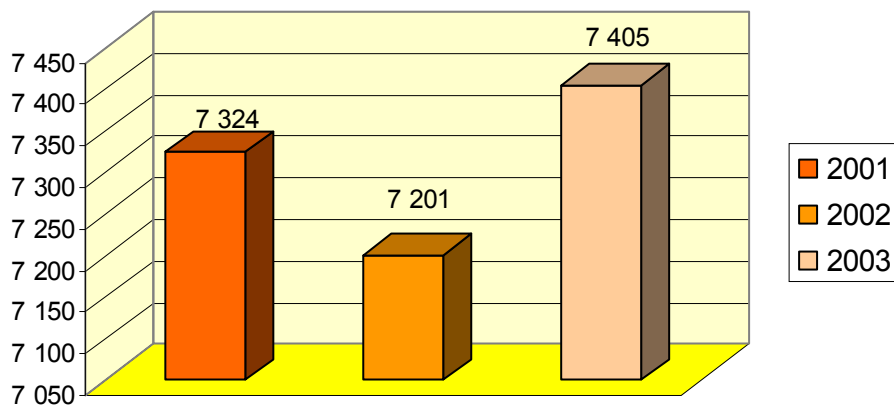
Zmiana liczby mieszkańców Gminy Rybno *Tabela 4*

	2001	2002	2003	Zmiana od 2001 roku
Gmina ogółem	7 324	7 201	7 405	81
Zmienność [%/rok]	-	(-) 1,7	(+) 2,8	(+) 1,1

Źródło: Opracowanie własne

Wykres 2. Zmiana liczby mieszkańców Gminy Rybno w okresie od 2001 r do 2003 r.

Zmiana liczby mieszkańców Gminy Rybno
w latach 2001 - 2003

Na podstawie danych zawartych w tabeli 4 można zauważyć następujące zmiany w strukturze demograficznej gminy:

- liczba mieszkańców gminy w roku 2003 w porównaniu do roku 2001 wzrosła o 1,1 %;
- największy spadek liczby mieszkańców gminy nastąpił w roku 2002 roku;
- dalej w roku 2003 nastąpiła wzrost liczby mieszkańców gminy.

Można przyjąć, iż w latach kolejnych liczba ludności przy optymistycznych prognozach demograficznych będzie stabilna, być może z niewielką tendencją wzrostową (nieprzekraczającą 2 - 5 %).

Podstawowe wskaźniki demograficzne dotyczące Gminy Rybno w zestawieniu z danymi powiatowymi przedstawiono w tabeli 5.

Podstawowe wskaźniki demograficzne gminy i powiatu

Tabela 5

Wskaźnik	Gmina Rybno		Powiat Działdowski	
	2001	2002	2001	2002
Ludność	7 324	7 201	67 441	65 698
Przyrost naturalny	28	18	252	177
Przyrost naturalny na 1 000 mieszkańców	-	-	3,7	2,7

Źródło: Dane Urzędu Statystycznego

Liczby ludności jest warunkowana przyrostem naturalnym oraz saldem migracji.

**Program Ochrony Środowiska
dla Gminy Rybno**

2.5.2. Struktura sieci osadniczej

Siedziba Urzędu Gminy Rybno mieści się na terenie miejscowości Rybno. Sieć osadniczą gminy tworzy 25 miejscowości wiejskich zgrupowanych w 19 wsiach sołeckich. Zestawienie sołectw przedstawia tabela 6:

Jednostki osadnicze na terenie gminy

Tabela 6

Lp.	Miejscowość	Liczba mieszkańców
1	Dębień	318
2	Grabacz	48
3	Gralewo	119
4	Grądy	101
5	Gronowo	115
6	Naguszewo	112
7	Groszki	110
8	Hartowiec	678
9	Jeglia	316
10	Kopaniarze	53
11	Wery	29
12	Koszelewki	125
13	Koszelewy	596
14	Prusy	80
15	Rapaty	79
16	Rumian	323
17	Rybno	2 558
18	Szczupliny	184
19	Nowa Wieś	61
20	Truszczyń	281
21	Tuczki	461
22	Żabiny	658
Ogółem		7 405

Źródło: Urząd Gminy w Rybno (stan na 31.12.2003 r.)

2.6. Uwarunkowania gospodarcze

2.6.1. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze KUPON – REGON

Na terenie Gminy Rybno - stan na 31.12.2002 r. (Główny Urząd Statystyczny) - funkcjonowały 324 podmioty gospodarcze, zarejestrowane w systemie REGON. W roku 2003 (stan na dzień 31.12.2003 r) według ewidencji gminnej, zarejestrowane były 254 podmioty. W większości są to małe i średnie przedsiębiorstwa, których utworzenie głównie podyktowane było pogarszającą się sytuacją zakładów państwowych. W większości przeważają przedsiębiorstwa małe, zatrudniające od 1 do 5 pracowników.

**Program Ochrony Środowiska
dla Gminy Rybno**

Nowym zjawiskiem gospodarczym na terenie gminy jest rozwijający się rynek gospodarstw agroturystycznych i ekologicznych – co ze względu na założenia zrównoważonego rozwoju powinno znaleźć wsparcie ze strony władz gminy w postaci rozwiązań systemowych.

Do najważniejszych podmiotów gospodarczych na terenie Gminy Rybno należą między innymi:

- Zakład Przetwórstwa Mięsnego – sklepy mięsno – wędliniarskie;
- Zakład Produkcyjno - Usługowo – Handlowy STOL – BUD;
- PASZMARK;
- PPHU Mirosław Szczepański Wspólnik s.c.;
- BUSZREM w Gralewie;
- GRALBET w Gralewie;
- PPH KOSZ – LEW w Koszelewkach;
- KIM w Gralewie;
- SKR Rybno;
- GS „SCh” w Rybnie;
- Olsztyńskie Kopalnie Surowców Mineralnych Zakład Żabiny.

2.6.2. Gospodarka rolna

Na terenie gminy znajduje się ponad 8 000 ha użytków rolnych i dominują gospodarstwa o orientacji ogólnorolnej.

Struktura produkcji roślinnej (główne uprawy) przedstawia się w sposób prezentowany w poniższej tabeli.

Powierzchnia zasiewów głównych ziemiopłodów na terenie gminy *T a b e l a 7*

Rodzaj upraw [ha]	Powierzchnia zasiewów [ha]	Średnie plony [q/ha]
Zboża ogółem	4 908	-
w tym pszenica	155	22
w tym żyto	509	22
w tym jęczmień	473	23
w tym owies	210	24
w tym pszenżyto	828	23
w tym mieszanki zbożowe	2 733	23
Ziemniaki	231	140

Źródło: Dane Urzędu Gminy w Rybnie;

**Program Ochrony Środowiska
dla Gminy Rybno**

Główne kierunki produkcji zwierzęcej na terenie gminy to: hodowla trzody chlewnej, bydła opasowego i mlecznego, zestawienie danych dotyczących produkcji zwierzęcej przedstawia tabela 8.

Struktura produkcji zwierzęcej

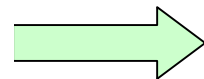
Tabela 8

Rodzaj hodowli	Liczba pogłowa
Bydło	1 380
Trzoda chlewna	17 997
Lochy	618
Owce	1 592
Konie	92

Źródło: Dane Urzędu Gminy Rybno;

W strukturze obszarowej gospodarstw rolnych dominują gospodarstwa małe skupione głównie w rękach rolników indywidualnych.

D A L E J

**Program Ochrony Środowiska
dla Gminy Rybno**
